

ταύτης πτηνών»—Και τὰ λίγα αὐτὰ λόγια, πού ἀκέ-
ρια ζεσηκόνουμε ἐδῶ, εἶναι τὰ μόνα πού δημοσι-
ευστήκανε γιά τόν Πουλολόγο τοῦ Ἀθηνιώτικου κών-
τικα, —μὰ καί τὰ λίγα αὐτά, καθὼς παρακάτου
πλεονέκτα κι ἀναλυτικὰ λέμε, δὲν εἶναι πέρα γιά
πέρα στοχαστικὰ καὶ καλοστεκούμενα.

Ἐγὼ γιά πρώτη φορά μελέτησα τὸν κώντικα
701 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀθήνας κατὰ
τὸ ἔτος 1899. Τὸν Πουλολόγο ζεσήκωσα κι ἀπέ-
βαλα στὰ 1901. Ἐὰν τὸν ἀκόλουθο χρόνο ἔκανα
παλὶ δεύτερη ἀντιβολή καὶ τέλος στὰ 1905 ὑπό-
βαλα στὸν τρίτο διαγωνισμὸ τῆς Γλωσσικῆς Ἐται-
ρείας, μαζὶ μὲ πολλὰ ἄλλα μεσαιωνικὰ δημοτικὰ
κείμενα, καὶ τὴν Ἀθηνιώτικη πού λέμε παραλλαγή
τοῦ Πουλολόγου μὲ σύντομα φιλολογικὰ προλε-
γόμενα. Ἡ συλλογὴ μου ἐκείνη τῶν μεσαι-
ωνικῶν δημοτικῶν κειμένων ἀξιώθηκε νὰ βραβευθῆ,
καὶ νὰ πολυκαινεθῆ ἀπὸ τὸν εἰσηγητὴ κ. Παῦ-
λο Καρολίδη, στὸ διαγωνισμὸ πού εἶπαμε καὶ
τώρα εἶναι δὲ ἀκαίριη ἐτοιμὴ γιά τύπωμα. Στὸν πρό-
λογο τῆς ἐκδόσεως μου, πού θύχη τίτλο *Carmina
vulgaria graeca medii aevi e variis codi-
cibus edita* καὶ πού θὰ γίνῃ καθὼς ἐλπίζω πολὺ
γρήγορα, θὰ μιλήσω διαπλάτα γιά τὸν Πουλολόγο
καὶ θὰ ζετᾶσω ἀπὸ πολλὰς ἐποψὲς τὸ σπουδαιότατο
αὐτὸ κείμενο τῆς μεσαιωνικῆς μας φιλολογίας ἀνα-
φέροντας ὅλη τὴ σχετικὰ βιβλιογραφία καὶ ρευνιά-
ζοντας καθὼς πρέπει τὰ διάφορα χειρόγραφα τοῦ
κ' ἐξηγώντας λέξεις δυσνόητες καὶ λησμονημένες,
πού ἀναφέρονται σὲ αὐτό. Τώρα σύντομα καὶ πετα-
χτὰ θὰ μιλήσω μόνο γιά τὴν παραλλαγή τοῦ Ἀθη-
νιώτικα κώντικα σκετιζοντας αὐτὴ μὲ τὴν ἐκδοσὴ
τοῦ Wagner. Ὁ κύριος σκοπὸς μου εἶναι νὰ μ-
θευτῆ ἡ ἀξία τῆς Ἀθηνιώτικης παραλλαγῆς κι ἀπὸ
τὸ ἄλλο μέρος σκοπὸς μου εἶναι νὰ διορθώσω μερικὰ
ἄστοχα λόγια πούλαχε νὰ γράψῃ γι' αὐτὴ ὁ κ.
Ἀποστολίδης. Σύνωρα θὰ δώκω στοὺς ἀναγνώστες
τοῦ «Νουμᾶ» καὶ στοὺς διάφορους ἐπιστήμονες πού
καταγίνονται στὴ μεσαιωνικὰ τῆς Ρωμισούνης φι-
λολογία καὶ μερικὰ κομμάτια ἀπ' αὐτὴ γιά δεῖγμα
τῆς γλώσσας καὶ τῆς παράδοσης τοῦ κειμένου.

Προτὸ ὅμως μιλήσωμε γι' αὐτὸ τὸ ἴδιότὸ κείμε-
νο τῆς Ἀθηνιώτικης παραλλαγῆς ἀνάγκη νὰ εἰποῦμε
λίγα λόγια γιά τὸ χειρόγραφό της. Ὁ κώντικας 701
τῆς Ἐθνικῆς μας Βιβλιοθήκης—πού γιά αὐτὸν ἔλ-
λοτε-σκοπεύω νὰ γράψω πολλὰ κ' ἐνδιαφέροντα—εἶναι

ἄξιος πολλῆς προσοχῆς (1). Τὸ μέτρος του εἶναι
0,15 καὶ τὸ πλάτος του 0,10. Ἐχει φύλλα 257
καὶ περιέχει τὸ περισσότερο μέρος διαφορῆς ἀκολου-
θίης, τροπάρια, τὰ ἰδιόμελα ἀπὸ τὸ Τριῶδι καὶ τὸ
Πεντηκοστάρι κ. κ., καθὼς καὶ τὸ συναξάρι τοῦ
νεομάρτυρα *Μιχαῆλ*, πού μαρτύρησε στὴ Θεσσαλο-
νίκη στὰ 1543 (2). Ἐξὼν ἀπὸ τὸν Πουλολόγο περιέ-
χει καὶ τὸ *Περὶ Σεντιεῖς* δημοτικὸ μεσαιωνικὸ
ποίημα, αὐτὸ πού τύπωσε ὁ Σάθας (3) κι ἔπειτα ὁ
Wagner (4). Ἀπὸ μερικὰ διδόμενα, πού δὲν
εἶναι ἐδῶ τὸ κατεκλήτο μέρος νὰ ἐκθέσω, ὁ κώντι-
κας—καθὼς πιστεύω—γράφηκε ἀπὸ κάποιον μητρο-
πολίτη Θεσσαλονίκης ἀπ' ἀνοῦ-κάτου στὰ 1567. Ἡ
χρονολογία αὐτὴ μᾶς εἶναι χρήσιμη καὶ γιά τὸ κύριο
ζήτημά μας. Ὁ Πουλολόγος πιάνει τὰ φύλλα τοῦ
κώντικα 217α — 234κ κι εἶναι γραμμένος ὄχι
κατὰ στίχους, σιγηδόν, ἀλλὰ καταλογόδη καθὼς
λέμε μὲ ὄρο παρμένο ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, δηλαδὴ
κατὰ σειρά, χωρὶς νὰ διακρίνονται ἀλλιώτικα οἱ
στίχοι, παρὰ μονάχα μὲ μιὰ μικρὴ τελεία, πολλές
φορὲς σημειωμένη μὲ κόκκινο μελάνι. Ἐστώντας ὁ
βιβλιογράφος νὰ ἦταν λόγιος ἄνθρωπος ὁ κώντικας
εἶναι μὲ προσοχὴ καὶ μὲ τάξη γραμμένος καὶ μι-
λώντας γιά τὰ δημοτικὰ κείμενα πού περιέχει
πρέπει νὰ τὸ διακλήθῃ ὅτι ὡς τώρα δὲν ἔχω ἰδεῖ
κώντικα μὲ δημοτικὰ ὕλη νάσαι γραμμένος τόσο
καλὰ καὶ μὲ τόσα λίγα λάθη ὅσα ὁ λεγόμενος. Τὸ
κείμενο τοῦ Πουλολόγου συχνὰ κόβεται γιά νὰ ζω-
γραφισθῆ, ἰσοτόρηθῃ καθὼς λέγανε οἱ Βυζαντινοὶ πα-
τέρες μας, γιά νὰ ζωγραφισθῆ ὁ βιβλιογράφος διά-
φορα πουλιὰ πού ἀναφέρει τὸ ποίημα. Καθὼς κι ὁ
Σακελλίνας κι ὁ κ. Ἀποστολίδης γράψανε τὰ στορι-
σματα αὐτὰ τῶν πουλιῶν εἶναι «βαναουσουργήματα»
καὶ «ἀτεχνα». Ὅπως κι ἂν εἶναι πανομοιότυπα τῶν
στορισμάτων ὠρισμένα θὰ δημοσιέψω στὴν ἐκδοσὴ
μου τοῦ Πουλολόγου. Ἐκεῖ πλιὰ θὰ ἰδοῦνε οἱ περιερ-
γοὶ πὼς τὰ βαναουσουργήματα αὐτὰ μποροῦν νὰ θεω-
ρηθοῦν καὶ πολῦτιμα, ὅπως ὠρισμένα πολῦτιμα χωρὶς
καμιὰ δυσκολία διαλαλῶ ἀπὸ τώρα κάποικ παρὰ-

- 1) Περιγραφή τοῦ κώντικα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη κι
Ἀλκιδιᾶδη Σακελλίνας, — ὅπου σημειώσαμε περὶ αὐ-
τοῦ—δὲν εἶναι ὅτε τέλεια οὔτε σωστά πέρα γιά πέρα.
- 2) Σύγκριση Νίκου Ἀ. Βέη : «Νέαι μαρτυρίαι περὶ
τοῦ θανάτου Γρηγορίου τοῦ Πλάκα». Στὴν «Ἀθηνᾶ»
Τόμ. ΙΗ', (1906) σ. 40
- 3) «Πανδώρα» Τόμ. ΚΒ', σ. 472—478.
- 4) *Carmina graeca medii aevi*, σ. 203—220.

σταση δικέφαλου αἰτιοῦ. πού περιέχεται ὀλοσέλιδη
στὸν κώντικα. Ὅπως κι ἂν εἶναι πρέπει νὰ σημειω-
θῆ, ὅτι ὁ κώντικας τῆς Ἐθνικῆς μας Βιβλιοθήκης
εἶναι ὁ μόνος γνωστός πού περιέχει τὸ κείμενο τοῦ
Πουλολόγου μὲ ζωγραφίαι τῶν πουλιῶν.

Ἡ Ἀθηνιώτικη παραλλαγή τοῦ Πουλολόγου ἔχει
ὄλους-ὄλους 499 στίχους, ἐνῶ ἡ παραλλαγή τοῦ κ.
Theol. 244 (1) τῆς Αὐτοκρατορικῆς Βιβλιοθήκης
τῆς Βιέννας, αὐτὴ δηλαδὴ πού τύπωσε ὁ Wagner,
ἔχει τὸ ὅλον 650 στίχους. Ἀλλὰ γιά ἓνα ποίημα
ἀπὸ 499 στίχους δὲν ἦτο βίβαια διόλου πρέπο
νὰ γράψῃ ὁ κ. Ἀποστολίδης ὅτι περιορίζεται «μό-
νον» εἰς ὀλίγους στίχους». Ἐπίσης δὲ λέει σωστά ὁ κύ-
ριος καθηγητὴς σημειώνοντας ὅτι ὁ «Λόγος τοῦ
Ἰγνηλάτου περὶ τῶν πουλιῶν» τοῦ Ἀθηνιώτικου
κώντικα «δὲν εἶναι ἀντίγραφον τοῦ Πουλολόγου,
ἀλλ' ἀκριβῶς εἰπεῖν προσηλῆθαι πρὸς καθορισμὸν
τῶν ἐν ἐκείνῳ ἀναφερομένων πτηνῶν δι' εἰκόνων
καὶ διὰ τοῦτο εἶναι συντομώτερον ἐκείνου περιοριζό-
μενον μόνον εἰς ὀλίγους στίχους κυρίως τοὺς περι-
λαμβάνοντας τοὺς χαρακτηρισμοὺς τῶν πτηνῶν» Τίποτες
ἀπ' αὐτά. Ἡ μόνη ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ «Λόγος
τοῦ Ἰγνηλάτου περὶ τῶν πουλιῶν» δὲν εἶναι ἀπαρ-
λαχτον ἀντίγραφον τοῦ Πουλολόγου τοῦ κώντικα
τῆς Βιέννας, ἀλλ' εἶναι, καθὼς πολλές φορὲς ὡς
τώρα εἶπαμε, παραλλαγή, πού ὅμως σὲ πολλὰ—
πολλὰ μέρη συμπίπτει καὶ ταυτίζεται μὲ τὴν παρα-
λλαγὴ τὴν τυπωμένη ἀπὸ τὸ Wagner. Ἀπὸ τὸν
Ἀθηνιώτικον κώδικα κώντικα πολλὰ ἀκατανόητα
καὶ λαθισμένα τῆς ἐκδόσεως τοῦ Wagner μὲ
μεγάλῃ εὐκολία τὰ καταλαβαίνουμε καὶ μποροῦμε
νὰ τάποκαταστήσουμε. Γιατί καθὼς εἶπαμε καὶ
παραπάνου ὁ βιβλιογράφος τοῦ Ἀθηνιώτικου κών-
τικα ἦταν λόγιος καὶ προσεχτικὸς, ὥστε τὸ κείμενο
τῆς παραλλαγῆς του μᾶς τὸ παραδῶκε σὲ πολὺ
καλὴ κατάστασι, ἐνῶ ὁ βιβλιογράφος τοῦ κώντικα
τῆς Βιέννας «ἦτο καὶ κακογράφος καὶ πάντη
ἀμαθὴς (2)».

Ἀμέσως θὰ προσπαθήσωμε νὰ σκετίσωμε τίς
δύο παραλλαγὰς, τὴ Βιεννέζικη πού τύπωσε ὁ Wa-
gner καὶ τὴν Ἀθηνιώτικη πού θὰ δημοσιέψω ἐγώ,
δείχνοντας τίς κυριώτερες διαφορὰς. Δίνουμε λοιπὸν

- 1) Ὁ ἀριθμὸς 244 εἶναι τοῦ κατάλογου τοῦ Nessel,
ἐνῶ στὸν κατάλογο τοῦ Lamberti ὁ κώντικας πού λέμε
παραπάνου ἔχει νούμερο 297.
- 2) Κωνσταντῖνος Ν. Σάθας στὸ Praefatio τοῦ Wa-
gner : *Carmina graeca medii aevi* σ. XIII.

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΔΙΔΙΝΟΥ

(Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Κώστα Παρορίτη)

ΔΙΧΩΣ ΚΑΡΠΟ

Στὸ καινούριον σπίτι πού κουβαλήσαμε βρήκαμε
καὶ μιὰ συκιά.

— Κοίταξε, μού εἶπε ἡ μάνα μου μὲ χαρὰ,
μιὰ συκιά· τί καλά· θὰ τρώμε καὶ σύκα.

Περλεργὴ αὐτὴ ἡ συκιά. Δὲν εἶτανε στὴν αὐλὴ
ἢ στὸν κήπο ὅπως μποροῦσε νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς, μὰ
ἀπάνω στὸ δῶμα. Πὼς φύτρωσε κεῖ, θάμα· τὸ δῶμα
εἶτανε στρωμένο μὲ πλάκες κ' ἡ συκιά μας φύτρωνε
σὺρριζα στὸν τοῖχο κ' οἱ ρίζες της βγαίνανε κάτω
ἀπὸ τίς πλάκες τίς μαρμαρίνες. Πὼς μπόρεσε νὰ ζή-
σῃ καὶ χωρὶς νερὸ, χωρὶς χῶμα; Φαίνεται πὼς κάτω

ἀπὸ τὸ δῶμα θὰ εἶτανε γις κι ἀπὸ κεῖ θ' ἀπαιρε-
τὴν τροφὴ της· τέλος πάντων εἶτανε κατὶ περίεργον
τὸ κομμάτι τῆς ὄχι πολὺ χοντρῆ, κι ἀψηλῆ, τὸ πολὺ
δύο μέτρα. Κοντοῦλα καὶ φουντωτὴ φαίνότανε γιο-
μάτῃ ζωῆ. Τὰ φύλλα της μεγάλα καὶ καταπράσινα.
δεῖχνανε τὴν ἀκμή της· ἡ μοναξιά της κ' ἡ ἐξορία
της ἀπάνω στὸ δῶμα φαίνεται πὼς δὲν τὴν πείρα-
ξε, ἴσως καὶ τὴν ἐφαριστοῦσε κιάλας. Ἡ ζωὴ της
εἶτανε μυστήριον. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τὸ δέντρο
αὐτὸ μού κίνησε τὴ συμπάθεια καὶ μιὰ φιλία μυστι-
κὴ δέθηκε μεταξὺ μας. «Πόσοι ἄνθρωποι, ἔλεγα μὲ
τὸ νοῦ μου, δὲ ζοῦνε σὰν κι αὐτὴ τὴ συκιά. Ἀπο-
μονωμένοι, οἰγμένοι σὲ κάποια γωνιά, κι ὡς τόσο
δὲν ἀπελπιζοῦνται, μὰ κρατιοῦνται στὴ ζωὴ μὲ τὰ
δόντια.» Στὸν κήπο μας εἶχαμε λογιῶ λογιῶ δέν-
δρα καὶ λούλουδα. Κανένα δὲν ἀγαποῦσα σὰν τὴ
συκιά. Ἡ μικρούλα μου, ἡ παραπονεμένη μου. Κεῖ-
να εἶχανε κάθε περιποίηση, χῶμα ἀφράτο, ἀέρα κα-
θαρὸ, νεράκι δροσερό· ἡ συκιά μου τίποτες δὲν μπο-
ροῦσε νὰ ἔχῃ στὴ θέσῃ πού βρέθηκε. Ζοῦσε ὅπως ὅπως
σὰν ἄνθρωπος πού ζῇ μὲ τὰ χέρια του χωρὶς καμ-
μιὰ βοήθεια, μὰ ἔχει τὴν ἀπόφασιν νὰ ζήσῃ.

Ἡ μάνα μου περιμένε νὰ φῆν σύκα· κι ἀλή-
θεια γιομάτῃ εἶτανε. Εἶχαμε τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ χορ-

τάσωμε σύκα καὶ θὰ φιλέψουμε κιάλας καὶ κανένα
φίλο. Μὰ γέλαστήκαμε. Τὰ σύκα δὲ δέσανε. Ἡ
μάνα μου κατσούφιασε καὶ τῆβαλε μὲ τὴ συκιά.
Ἐγὼ βόηθα λόγους νὰ τὴν δικαιολογήσω. «Θὰ
κάμῃ τοῦ χρόνου, τῆς εἶπα, μὴν κᾶνης ἔτσι· τί νὰ
σοῦ κᾶνῃ ἡ κακομείρα στὴ θέσῃ πού βρέθηκεται.»
Μὰ κείνη, τίποτις δὲν ἤθελε νὰκούσῃ κ' ἐβρίζε τὴ
συκιά κ' ἐπαινοῦσε στὸ πείσμα μου τίς πρασιναδέες
της πού εἶχε στὸν κήπο.

Ἦρθε τὸ χιονόπαιρ κ' ἡ συκιά μας ἀρχίνασε νὰ
γυμνώνεται. Τὰ φύλλα της κιτρινωμένα πέφτανε
ένα ένα κ' ὁ ἀέρας τὰ σάρωνε μὲ δριμύ, τὰ στριφο-
γυρίζε καὶ ἐξέριχνε κάτω στὴ θάλασσα σὰ ναυάγια.
Ἀπομείνανε μόνο τὰ κλωνάρια κ' οἱ ρίζες. Ἐπειτα
ἦρθε ὁ χειμῶνας. Ὅλες οἱ μπόρες καὶ τὰ ξεροβόρια
κ' οἱ χιονιάδες περᾶσανε ἀπὸ πάνω της ἀλύπητα.
Τὰ κλαδιά της σὰν τᾶδερνε ὁ ἀέρας ἄλλοτε χτυ-
ποῦσανε ἀπάνω στὸν τοῖχο καὶ ἄλλοτε γέρνανε τίς
κορφές τους ὡς χᾶμα στὶς πλάκες.

Ἐφτασε ἡ ἐνοιξή. Ἡ συκιά μας εἶχε γιομίσει
βλαστάρια καὶ φύλλα. Φουντωτὴ φουντωτὴ ἐμοιάζε
σὰ νυφοῦλα· ἡ μάνα μου βλέποντας τὴν προθυμιά
της τὴν ἐφτυνε· «εφτοῦ σου νὰ μὴ βασκαθῆς· φέτο
δὲ γλυτώνει· θὰ φᾶμε σύκα», ἔλεγε χαρούμενη.

τά διαγράμματα και των δυο ώστε νάνα: εύκολώ-
τερη ή σύγκριση.

**Ανάγραμμα «Πουλολόγου» του Ἀθηνιώ-
τικου κώδικα (701 τῆς Ἐθνικῆς
Βιβλιοθήκης).**

1	Πρόλογος	στιχ.	1— 7
2	Λόγος Πελαργού πρὸς κύκνο		9— 13
3	» Κύκνου πρὸς πελαργό	»	15— 31
4	» Καπηκάνου πρὸς ὠτίδα	»	33— 44
5	» Ὠτίδας πρὸς καπηκάνο	»	46— 58
6	» Κυκνεία πρὸς γέρανο	»	61— 68
7	» Γέρανου πρὸς κυκνεία	»	70— 93
8	» Γλάρου πρὸς χηνάρι	»	97—102
9	» Χήνας πρὸς γλάρο	»	104—119
10	» Ὄφιας πρὸς παώνι	»	122—130
11	» Πικωνίου πρὸς ὄφια	»	132—157
12	» Νυκτερίδας πρὸς περδίκι	»	160—168
13	» Πέρδικας πρὸς νυκτερίδα	»	169—203
14	» Καρκαῖα πρὸς ὄρνιθι	»	206—210
15	» Ὀρνιθίου πρὸς καρκαῖα	»	211—220
16	» Παραγιαλίτη πρὸς ἀφασιανόν	»	222—237
17	» ἀφασιανού πρὸς παραγιαλίτη	»	239—269
18	Ντροπή καὶ τιμωρία παραγιαλίτη	»	270—276
19	Λόγος πασιγού πρὸς κίσσα	»	278—279
20	» Κίσσας πρὸς πασιγού	»	281—314
21	» Λούπη πρὸς γερακι	»	317—323
22	» Γέρακα πρὸς λούπη	»	325—336
23	» Κουκουβά πρὸς ὀρτύκι	»	339—347
24	» Ὀρτυκίου πρὸς κουκουβάγια	»	349—364
25	» Κόρακα πρὸς περιστέρα	»	367—373
26	» Περιστέρας πρὸς κόρακα	»	375—384
27	» Πάππιας πρὸς σμυρίλι	»	393—398
28	» Σμυρίλιου πρὸς πάππια	»	402—415
29	» δεύτερος πάππιας πρὸς σμυρίλι	»	416—423
30	Ἐπαινος τῆς πάππιας ἀπὸ τοῦ σκορδιαλοῦ καὶ λόγος τοῦ σκορδιαλοῦ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ὀρνέων	»	426—449
31	Τὸ πλῆθος τῶν ὀρνέων κάνει βασιλεῖα τῶν σκορδιαλοῦ	»	450—463
32	Ὁ αἰτὸς θυμῶνε· κι ἀγριεῖαι	»	464—466
33	Λόγος τοῦ γέρακα πρὸς τὸν αἰτό	»	468—476
34	Λόγος μιλάδελφου, πετρί-		

τη, ξιφτεριού πρὸς τὸν
αἰτό » 479—483

35 Πόλεμος τῶν ὀρνέων ἀνα-
μεταξύ τους καὶ δια-
σκορπισμός τους » 484—499

**Ανάγραμμα τοῦ «Πουλολόγου» τοῦ Βιεν-
νέζικου κώδικα (Ἀντικορατορικῆ
Βιβλιοθήκη Theol. 244 Nessel).
— Ἐκδοσὴ (i. Wagner).**

1	Πρόλογος	στιχ.	1— 5
2	Λόγος πελαργού πρὸς κύκνο	»	7— 11
3	» Κύκνου πρὸς πελαργό	»	13— 28
4	» [Κα]κουκάνου πρὸς ὠτίδα	»	31— 39
5	» Ὠτίδας πρὸς κακουκάνον	»	41— 55
6	» Τζυκνεία πρὸς γέρανο	»	58— 68
7	» Γέρανου πρὸς τζυκνεία	»	70— 95
8	» Γλάρου πρὸς χηνάρι	»	98—106
9	» Χήνας πρὸς γλάρο	»	108—125
10	» Ὄφιας πρὸς παώνι	»	128—131
11	» πικωνίου πρὸς ὄφια	»	133—158
12	» Πουτικίου πρὸς περδίκι	»	161—169
13	» Πέρδικας πρὸς πουτίκι	»	171—211
14	» Καρκαῖα πρὸς ὄρνιθι	»	215—225
15	» Ὀρνιθίου πρὸς καρκαῖα	»	228—261
16	» Παραγιαλίτου πρὸς ἀφα- σιανόν	»	266—276
17	» ἀφασιανού πρὸς παραγια- λίτη	»	280—308
18	Ντροπή καὶ τιμωρία πα- ραγιαλίτη	»	309—314
19	Λόγος πασιδόνας πρὸς κίσσα	»	317—319
20	» Κίσσας πρὸς πασιδόνα	»	321—355
21	» Λούπου πρὸς γερακι	»	358—365
22	» Γερακίου πρὸς λούπη	»	367—403
23	» Κορώνης πρὸς τρυγόνι	»	406—413
24	» Τρυγωνίου πρὸς κορώνη	»	415—454
25	» Κουκουβάγιας πρὸς ὀρτύκι	»	461—468
26	» Ὀρτυκίου πρὸς κουκουβάγια	»	470—501
27	» Κόρακα πρὸς περιστέρι	»	504—515
28	» Περιστέρας πρὸς κόρακα	»	518—578
29	» Μπούφου πρὸς κίχλα	»	585—603
30	» Κίχλας πρὸς μπούφο	»	604—633
31	» αἰτοῦ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ὀρνέων	»	636—645
32	Ἡσυχία τῶν πουλιῶν κ' ὑστερόλογος	»	646—650

Ὡς τὸ τέλος τοῦ λόγου τοῦ λούπη πρὸς τὸ γεράκ' οἱ δυὸ παραλλαγές εἶναι παράλληλες. Ἡ μόνη δια-
φορὰ εἶναι ὅτι στὴν Ἀθηνιώτικη παραλλαγή πρέπει
νὰ παραδεχτοῦμε κάποιο χάσμα, γιατί σ' αὐτὴ λεί-
πουν τάντιστοιχα πρὸς τοὺς στίχους 220—251 τῆς
Βιεννέζικης παραλλαγῆς, αὐτοὶ δηλαδή τοῦ περιέ-
χουν τὸ μισὸ ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ καρκαῖα πρὸς ὀρ-
νίθι καὶ τὸ περισσότερο μέρος ἀπὸ τὴν ἀπάντηση
τοῦ ὀρνιθίου πρὸς τὸν καρκαῖα. Τὸ χάσμα εἶναι
φανερὸ, φανερώτατο ἀπὸ τὴν ἐννοια· στὸν κώδικα
ὅμως προχωροῦν οἱ στίχοι χωρὶς κανένα σημεῖο ὅτι
ὑπάρχει χάσμα. Φαίνεται πῶς ὁ βιβλιογράφος ἐπι-
δῆξε καμπιὰ σελίδα ἀν' ἐξήκωνε, ἢ, τὸ πιθανώ-
τερο, πῶς στὸ πρωτότυπο του, τάντιβόλοιον, εἰσέπε
κανένα φύλλο καὶ τὴν ἔλλειψιν αὐτὴ δὲν τὴ δοκί-
θηκε ἀπάνου στὴν ἔψη τοῦ γραψιμάτου.

Ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ γερακίου πρὸς τὸ λούπη ἀρχί-
ζουν οἱ μεγάλες διαφορές μεταξὺ τῶν δυὸ παραλλα-
γῶν. Καὶ πρῶτα-πρῶτα αὐτὸς ὁ λόγος στὴν Ἀθη-
νιώτικη παραλλαγή εἶναι συντομος· καὶ δὲν ἀναφέρει
τίποτες γιὰ «χορὼν ἰνῶν πιαχίην» καὶ γιὰ τίς εὐκίς τῆς
στό Θεὸ καὶ στὸν «ἅγιον Γεώργιον». Ἐπειτα στὴν
Ἀθηνιώτικη παραλλαγή λείπουν τελειωτικὰ οἱ λό-
γοι τῆς κορώνης καὶ τοῦ τρυγωνίου, κι οἱ λόγοι πάλι
τοῦ κουκουβά πρὸς ὀρτύκι καὶ τῆς περιστέρας πρὸς
τὸν κόρακα εἶναι πολὺ συντομώτεροι. Στὸ λόγο κί-
χλας τῆς περιστέρας λείπουν οἱ στίχοι ἐκεῖνοι τῆς
Βιεννέζικης παραλλαγῆς (528 καὶ 531) ποὺ ἀναφέ-
ρουνε μαγνήτη καὶ [μ]πούσουλα [= μαγνητικὰ βε-
λόνα] κ' εἶναι χρήσιμοι γιὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ χρόνου
ποὺ γράφηκε ὁ Πουλολόγος.

Ὡλοσδιόλου διαφορετικὸ—καθὼς φαίνεται κι
ἀπὸ τὰ παραπάνου διαγράμματα—εἶναι τὸ τέλος
τῶν δυὸ παραλλαγῶν. Στὴ βιεννέζικη μετὰ τὴν
περιστέρα μιλάει ὁ μπουφός ψεγαδίζοντας τὴν κίχλα
κι αὐτὴ πάλιν ἀπαντᾷ κατηγορώντας ἐκεῖνον.
Ἐπειτα μιλάει πρὸς τὸ «πλῆθος τῶν ὀρνέων»
«σταυραεὶς ὁ μέγας» καὶ τοὺς λέει ὅτι δὲν τάκα-
λεσε στὸ γάμο γιὰ νὰ λογοφέρουνε καὶ νὰ γυρολο-
γοῦνται παρὰ γιὰ φαί καὶ γιὰ πιστί καὶ γιὰ χαρὰ·
καὶ τελειώνει τὸν λόγο του μετὰ τὰκόλουθα λόγια:

ἀφῆτε γοῦν τὴν ὄχλησιν, κἄθεστε σιωπῶντα,
μὴ ὁρίσω τὸν ἱέρακα, εἶτα καὶ τὸν πετρίτην,
τὸν ζάρανον τὸν φοβερόν, εἶτα τὸν γέρον φάλκον.
σεβοῦσιν, εἰς τὴν μέσην σας, ἄρξονται νὰ οἴσ
[εἰθεῖσιν,
καὶ γένη ὁ γάμος μακelleῖον κ' ἡ χαρμονή σπα-
[γυῖον.

Μὰ ποιάς νὰ μάς τὸλεγε. Τὰ σύκα πάλι δὲ δέ-
σανε. Ἡ δύναμη τοῦ δέντρου ὡς ἐκεῖ μόνο ἔφτανε.
Πέρα πέρα δὲν μπορούσε νὰ προχωρήσῃ. Ἡ μάνα
μου πιά δὲ μαζεύοντανε.

— Νὰ τὴνέ κόψουμε νὰ πηρὴ νὰ χαθῆ· τί τι-
νὲ θέλουμε; Ἄδικα μάς πιάνει τὸν τόπο, φώναζε.

Καὶ μίνα μετὰ λύπησε κατάκαρδα αὐτὸ δὲν εἶ-
τανε γιὰ τὰ σύκα, μὰ ἤθελα νὰ ἰδῶ ἰκανοποιημένη
τὴν ὑπόληψιν τῆς συκιάς μου· τώρα μετὰ τὸ δικιο τῆς
ἢ μάνα μου μπορούσε νὰ τῆς ψάλλῃ ὅτι ἤθελε.
Κοίταζα μετὰ πόνον τὸ ἀτυχο δέντρο. Μοῦ φάνηκε
πῶς κι αὐτὸ πονοῦσε καὶ σὰ νὰ μούλεγε «ἄχ μὴ με
μαλώνης· τί νὰ σοῦ κάνω· θέλω μετὰ δὲν μπορῶ.»
Ἀκούμπησα τὸ χέρι μου ἐπάνω τῆς. Ἐννοιοῦσα μίαν
ἀνατριχίλα. Ἡ μητέρα μου πῆγε πάντα νὰ τὴνέ
κόψουμε.

— Ὅχι, τῆς εἶπα, αὐτὸ δὲ θὰ γίνῃ· εἶναι ἄ-
δικο· ἐπὶ τέλος δὲ μάς κάνει καὶ κανένα κακό ὡς
περμένουμε· μπορεῖ νὰ γίνῃ καλά.

Περμένονα μετὰ ἀγωνία νὰ δῶ τί θὰ κάνῃ τὸν ἐρ-
χόμενον χρόνον. Τὴνέ κλάδεψα γιὰ νὰ δυναμώσῃ, εἴς
ἐκείνα καὶ γιὰ τὴν καὶ μετροῦσα πιά τίς ἡμέρας.
Μὰ ἀπὸ γιὰ καλύτερο γίωρε στὸ χειρότερο. Τὸ κλά-
δεμα σὰ νὰ τὴν ἔδραψῃ ἀρρώστιας κι ὅλα τῆς τὰ

κλαδιά γιωμίσανε ἀπὸ κάτι σπυράκια ἄσπρα. Δὲν
εἶχε πιά τὴ ζωεράδα τῶν ἄλλων χρόνων καὶ τὰ φύλ-
λα τῆς χασάνε κείνο τὸ πράσινο χροῖμα τους. Τὰ
σύκα μαραγκιάσανε καὶ πῆσανε. Εἶτανε τώρα μίαν
λύπησιν νὰ τὴνέ βλέπῃ κανεὶς γιωμάτη σπυρά. Τὰ
κλαδιά τῆς γέρνανε θλιβερά κ' εἶχε τὴν ὄψη ἐτοι-
μαθάνατου. Ἀπάνω σ' εἶνα φύλλο τῆς εἶδα μίαν μέρα
μίαν κάμπια ποὺ σερότανε ἀργὰ· τίναζα τὸ φύλλο
μετὰ θυμὸ καὶ πάτησα δυνατὰ χάρω τὸ σιχαμερὸ
σκουλήκι. «Τῆς φτάνουνε τὰ βάσανά τῆς· θάχῃ τῶ-
ρα καὶ σέτανε» φώναζα.

Ἐνα μεσημέρι σὰ γύρισα σπίτι εἶδα κάτι φοβε-
ρό. Ἡ συκιά μου κομμένη ἀπὸ τὴ ρίζα. Ράϊσε ἡ
καρδιά μου ἀπὸ τὸν πόνο. Ἡ μάνα μου τὸ εἶπε καὶ
τόκαμε. Τὴν ἔκοψε μετὰ τὸ πρίον.

— Δὲν μπορούσα νὰ τὴνέ βλέπω πιά· εἶχε ψω-
ριαεῖ, μοῦ δικαιολογήθηκε.

Δὲν τῆς ἀποκρίθηκα τίποτες. Ἐμείνα ὡρα κοι-
τάζοντας τὴ συκιά· ἀπὸ τὰ σπασμένα κλωνάρια
τῆς χυνότανε στάλας τὸ γάλα σὰ δάκρυο. Στὰ μά-
τια μου κείνη τὴν ὄψη τὸ ταπεινὸ δέντρο παρου-
σιάζτηκε ἕνας ἥρωας. Ἐξέπε ὁ νικημένος τῆς ζωῆς.
Πάληψε γιὰ νὰ ζήσῃ κ' ἔπεσε νεκρὸς στὸν πῖο
σκληρὸν ἀγῶνα.

Ἡ συκιά ἔμεινε κάμποσες μέρες πεταμένη στὸ
δάμα. Τὰ φύλλα τῆς ζεραμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο τρι-
βόντανε σὲ σκόνη μερμήγκια κι ἄλλα μαμούνια
τρέχανε ἀπάνω τῆς. Ἐπειτα τὴνέ ρίξανε στὴ φω-
τιά. Στὴ θέση τῆς ἀπομείνανε μόνο οἱ ρίζες κου-
τσουραμένες.

ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

Ὁ Μαθιὸς δὲν ἤθελε γράμματα. Κείνο ποὺ
λαχταροῦσε αὐτὸς εἶτανε ἡ θάλασσα. Ὁ πατέρας του
τὸν ἔστειλε στὸ σχολεῖο μὰ κείνος τῶσκαζε καὶ κα-
τέβαινε στὸ μικρὸ λιμανάκι γιὰ νὰ καμαρώσῃ τὴν
ἀγαπημένη του τὴ θάλασσα. Οἱ ψαράδες μετὰ τῆς
πλεχτές σκούφιες, ποὺ διορθώνανε ἀργὰ ἀργὰ τὰ δι-
χτυα τους, κ' οἱ καλαφάτηδες ποὺ διπλωρῶνανε τὰ
καϊκία γιὰ νὰ τὰ καλαφάτισουνε τὸν φχαριστού-
σουνε πῶς πολὺ ἀπὸ τὰ ζερά κι ἄνοστα λόγια τοῦ
γέρο δασκαλοῦ ποὺ τοῦ κοκκίνιζε ἀλύπητα μετὰ τῆς
βέργα τὰ χέρια του. Ὁ πατέρας του ἐν καὶ φτωχὸς
πῆγε νὰ τὸνέ μάθῃ δυὸ γράμματα γιὰ νὰ μὴ μεί-
νῃ κούτσουρο· ἄθρωπος βρε ἀγράμματος, ζῆλο ἔ-
πελέκητο» τοῦλεγε πάντα. Σὰν εἶδε πῶς τοῦ κείνου

Τὰ πουλιά ὕστερα ἀπ' τὴν τρομερὴ φοβέρα τοῦ βασιλιᾶ τους σπῶνε κμέπως, ἀφῆνον τὰ βριζολογήματα κ' εἰρηνικὰ ἀνόχητα ἐπλήρωσαν τὸν γάμον.

Τώρα ἀς κοιτάξουμε πῶς τελειώνει ἡ Ἀθηνιώτικη παραλλαγή. Μετὰ τὸ λόγο τῆς περισσότερᾶς ὁ κόρακας νεροπιασμένος ἔφυγε ἀπ' τὴ μέση κ' εὐτύς ἡ πάπια ἀρχινᾷ νὰ βρίζῃ τὸ σμυρλίνο. Ὁ σμυρλίλος ἀπαντώντας βρίζει καὶ φοβερίζει τὴν πάπια. Ἡ πάπια βγίνει γιὰ δευτέρη φορὰ στὴ μέση καὶ λέει πῶς δὲ φοβάται γιὰτ' ἔχει αἰεὶ βοήθειαν «πλήθος πολὺ» «ἐν τὸ γένος τῆς». Ὁ σκορδαλὸς ἀκούγοντας τὰ λόγια τῆς πάπιας καθίζει κόντα τῆς καὶ τὴν παϊνεύει κ' ὕστερα ἀρχίζει νὰ κατηγορεῖ τὰ πουλιά ἐκεῖνα ποὺ περηφρανεύονται γιὰ τὸ γένος τους καὶ λέει πῶς δὲν τὰ φελαίει τίποτες ἢ εὐγένεια, ὅταν δὲν θίλῃ τῆλο πλῆθος τῶν ὀρνέων νὰ τοὺς ὀποκλιθῇ. Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ σκορδαλοῦ τὰ διάφορα ὄρνια καθὼς ἦσαν μεθυσμένα ἀπὸ τὴν χαρὰν τοῦ οἴνου ἀρχίζουν νὰ βρίζουν τὸ σμυρλίνο καὶ νὰ καταδικάζουν κὶ ὅλο τᾶρχοντολόι κὶ αὐτὸν ἀκόμα τὸν βασιλιᾶ, τὸν ἀετὸν τὸν μέγαν, λέγοντας πῶς εἶναι ἀδικος, κ' ἔπαινον ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ τὸ σκορδαλό καὶ τὸν κάνουν ἀφέντη ὥστε αὐὶ πάντες νὰ τὸν βλέπουνε καὶ νὰ τὸν προσκυνοῦνε. Ὁ ἀετὸς σὰν ἀγροίκησεν ὅλα αὐτὰ θυμῶνε κὶ ἀγριεῖται. Τότε μιλάει ὁ γέρανος πρὸς τὸν βασιλιᾶ ἀπάντων τῶν ὀρνέων καθὼς κ' ἔπειτα παρὶ τὸ μιλάειρος, ὁ περὶ τῆς, καὶ τὸ ξιπτέρι, συμβουλευόντας τὸν ὅτι χρειάζεται νὰ κἀν τὴν προπομένη παιδείην γιὰτὶ ἄλλιῶς χάνει τὴ βασιλείαν. Τότε ὁ ἀετὸς στέλνει τὸ ξιπτέρι νὰ τοῦ φέρῃ μπροστὰ τοῦ τὴν πάπια καὶ τὸν σκορδαλόδιν ἀντάμα. Τὰ ὄρνια ὁμοῦς μωροκισμένκ διώχνουν τὸ ξιπτέρι χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ κἀν τὴ διαταγὴ τοῦ ἀετοῦ. Τότε ὁ βασιλιᾶς τῶν πουλιῶν κακισμένος καὶ καταθυμωμένος μαζί μὲ τοὺς συμβουλάτωρς του δρᾶμει «κατὰ τὰ ὄρνεα». Ἀρχίζει φοβερὸς πόλεμος καὶ κρούει ὁ ἀετὸς τὸ γέρανο, ὁ περὶ τῆς τὴν πάπια, ὁ μιλαδέλφος τὴν ὄρνια, ὁ γέρανος τὸ λούπη, τὸ ξιπτέρι, τὸ τούκι, ὁ σκορδαλὸς τὸ σμυρλίνο, ἐνῶ τὰ διάφορα ἄλλα πουλιά σκορπίζονται δῶθε καὶ κείθε, σὲ γιᾶλους, σὲ δάση, σὲ λίμνες, σὲ παλάτια.

Ἡ συνέχεια στ' ἄλλο φύλλο.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10. — Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. χρ. 10.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κίσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ἐπιτομῆς Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιδοδρομίου (Ὁφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηροδρομίου (Ὁμόνοια), ἐστὶ καπνοπωλεῖο Μανωλακῆκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια, ἐστὶ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστία» Π. Κολάρου καὶ Σακέτου (ὁδὸς Σταθίου, ἀντικρὺ ἐστὶ Βουλῆ).

Ἡ συντρομὴ πλεονεκτηεῖ μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΥΣΤΕΡΑ

ἀπὸ τὰ μνημόσυνα καὶ τὰ συλλαλητήρια καὶ τὴς ἀντιβασιλικῆς μπουρμπουλῆδρες τοῦ Παυλόπουλου καὶ τοῦ Φαρδοῦλη, ἔρχεται ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἀμαλιάδας νὰ μᾶς πείσει ὅτι λίγο ἀκόμα καὶ οἱ Βουργάροι ἔξοιτάνονται. Οἱ Ἀμαλιαδίτες ἢ Ἀμαλιαίτες — καθὼς τοὺς γράφουν οἱ φημερίδες — σηκώσανε μαῦρες καὶ κόκκινες σημαῖες, χωρὶς νὰ παραλείψουνε νὰ σηκώσουν καὶ τῆραματα, ὅχι γιὰτὶ καταισιγράφηκε ἡ Ἀχιάλο, ἀλλὰ γιὰτὶ τὸ Ἐπιτομῆς ἀποφάσισε νὰ χωρίσει ἕνα δῆμο τῆς Ἐπαρχίας τοὺς σὲ δύο ἢ νὰ ἐνώσει δύο δῆμους σ' ἕναν. Οἱ Ἀμαλιαδίτες τὰ τέτια δὲν τὰ σηκῶνον καὶ γι' αὐτὸ ὅχι μόνο σηκωθήκανε στὸ πόδι γιὰ νὰ ἐμποδίσουνε τὴν Κυβέρνηση νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν . . . προδοτικὴ ἀπόφασή τῆς, ἀλλὰ κὶ ὁ βουλευτῆς τοὺς κ.

Φούφας φοβέρισε τὸν Ἐπιτομῆς τῶν Ἐπιτομῆς κῶς θὰν τοτὲ σκοτώσει.

— Θὰ σὲ σκοτώσω, κ. Καλογερόπουλε, ἀν κάμεις κείνο ποὺ ἀποφάσισες!

— Τὶ νὰ σοῦ κῆμω; τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ κ. Ἐπιτομῆς. Ἐἶναι ἀπαίτησις τοῦ κ. Μπουφίδη!

Ἡ κουβέντα αὐτὴ, θαρροῦμε, μπορεῖ νὰ σταματοῦναι κ' ἐδῶ. Περισσότερα σκόλια δὲ χρειάζονται. Ἡ φοβέρα τοῦ βουλευτῆ καὶ ἡ δικιολογία τοῦ Ἐπιτομῆς, τὰ ξηγοῦνε δκα — ὅχι μονάχα ὅσα γίνονται στὴν Ἀμαλιάδα, ἀλλὰ κὶ ὅσα γίνονται σ' ἀλάκαιο τὸ Ρωμαῖκο, ἀκόμα κὶ ὅσα γίνονται στὴ Βουργαρία.

Οἱ ῥήτορες στὰ πατριωτικὰ συλλαλητήρια ξηγοῦνε τὸν ὑπεύθυνον γιὰ νὰν τὰδιόσουνε στὸ κεφάλι τῆς ῥητορικῆς τοὺς σαπουνάδα. Μὰ ποῦ νὰν τονὲ βροῦτε; Ὁ ὑπεύθυνος χάνεται μέσα στὰ ὀρνέοντα λεύτερα χρόνια ποῦ τὰ περάσαμε ὅλα μὲ φοβέρες Φούφηδων καὶ μὲ ἀπαίτησες Μπουφίδηδων—μὲ βουλευτάδες σατράπες καὶ μὲ Ἐπιτομῆς ραγιαδες—μὲ ῥήτορες Παυλόπουλους καὶ μὲ κηφῆρα λαό.

Τὶς μαῦρες σημαῖες οἱ Ἀμαλιαδίτες δὲν τὶς σηκώσανε ὕστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμον τοῦ 97, δὲν τὶς σηκώσανε ὕστερ' ἀπὸ τὴς σφαγῆς τῆς Ἀχιάλος—τὶς σηκώσανε ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τοῦ κ. Καλογερόπουλου. Κὶ ὁ κ. Φούφας τοὺς δὲ φοβέρισε τοὺς Ἐπιτομῆς πῶς θὰν τοὺς σκοτώσει γιὰτὶ μᾶς φέρανε στὰ σημερνὰ χάλια, ἀλλὰ γιὰτὶ δελήσανε νὰνάκατωδοῦνε σὲ δουλιὰς τῆς ἐπαρχίας του.

Νὰ τὸ Ρωμαῖκο ποῦ δουλέψαμε καὶ δουλεύουμε σκυλήσια νὰν τὸ κατατήσουμε τέτιο, καὶ νὰ μᾶς οἱ ὑπεύθυνοι, ἀπὸ τὸν προῖτό ἴσαμε τὸν τελευταῖο Ρωμῶ.

ΠΟΙΟΣ

εἶναι ὁ Βούργαρος μᾶς τὸ εἶπε τὸ «Ἄστυ» τῆς περασμένης Κυριακῆς.

«Σοβαρὸς ὀλιγόλογος» ἐχθρὸς τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς σοβαρότητος; συστηματικώτατος εἰς τὴν ἐργασίαν του. Εἰς τίποτε δὲν προβαίνει ἀν δὲν τὸ παρασκευάσει. Τίποτε δὲν ἐπιχειρεῖ ἀν δὲν τὸ σχεδιάσει μέχρι τῆς τελευταίας γραμμῆς. Κάθε πράξις του εἶναι ἀποτέλεσμα μελέτης. Κάθε πράξις του πίπτει ὡς ὄριμος καρπός.

«Ὀικονόμος ὅσο παίρνει.» Ἄτιμος καὶ πρόστυχος (αὐτὰ τὰ δύο μπορεῖ νὰναι καὶ ὑπερβολικὰ, ἀλλὰ

ὀδικεῖ τὸν ἔργαλε ἀπὸ τὸ σκολεῖο καὶ τονὲ πῆρε μαζί του στὸ καίκι.

Ὁ Μαθίος δούλευε τώρα φχαριστημένα μὲ τὸν πατέρα του. Τὸ καίκι τοὺς, ἢ «Ἐλιπίδα», εἶτανε μικρὸ, παλιὸ, κ' ἔκανε καὶ κάμποσα νερά. Μπορεῖ εἶχε νὰ δῆ χρόνια, τὰ ξύλα του εἶχανε ἀρχίσει νὰ σαπίζουνε κ' ἐπειδὴ σπάνια τὸ καθαρίζανε, ἡ πράσινη μούχλα δὲν τοῦλιπε ποτὲ ἀπὸ τὰ πλευρὰ. Τὰ παννὰ του γιομάτα μπαλώματα καὶ τὰ σκονιὰ ὅλο κόκπους. Σὰν εἶτανε καινούρια ἔκανε καὶ μεγάλα ταξίδια. Τώρα ποῦ πάλιωσε δὲν εἶτανε πιά γιὰ μεγάλα πράματα τὸ πολὺ πολὺ ὡς τὴ στεριά πῆγαινε γιὰ νὰ φέρῃ ξύλα· κάποτε ἔπαινε καὶ κανέναν ἐπιβάτη ἢ δὲ ψηφούσε τὸν κίντυνο.

Κεῖνε τὴ μέρα ἢ «Ἐλιπίδα» εἶτανε ἀκαμμένη δίπλα σὲ μιὰ μεγάλη μπρατσέρα ἢ μπρατσέρα εἶτανε φρεσκοβαμμένη καὶ τὰ χτυπητὰ χρώματα τῆς λάμπανε στὸν ἥλιον σκονιὰ, παννὰ, ὅλα τὰ εἶχε καινούρια καὶ σὰ νῆνοιαθε τὴν ἀμαρτία τῆς κουνιότανε καμαρωτὰ ἀπάνω στὰ πᾶσι νερά. Ἡ «Ἐλιπίδα» στεκάτανε δίπλα τῆς δευτερευμένης. Τούτη δειμένη στὸ μουρῆγο μὲ ἕνα ψιλὸ σκονιὸ, κείνη μὲ μιὰ χοντρή ἀλυσίδα.

— Καλὴ πατέρα δὲ θὰ βάλουμε καὶ μεῖς Μάν,

στὸ καίκι μᾶς γιὰ τὸν καλὸ τὸ χρόνο; Νᾶ στὴν μπρατσέρα κρεμάσανε τὸ στεφάνι, εἶπε ὁ Μαθίος κοιτάζοντας μὲ ζήλεια ἕνα στεφάνι ποῦ κρεμάτανε στὴν κορυφὴ τοῦ καταρτιοῦ.

Ὁ πατέρας του ἀφωσιωμένος κείνη τὴν ὥρα νὰ κολλῆσῃ κάποιον μπαλώμα στὸ παννὶ δὲν ἔδωκε προσοχὴ στὰ λόγια του. Ὁ Μαθίος δὲν ξεκολλοῦσε τὰ μάτια του ἀπὸ τὸ στεφάνι καὶ δὲ χόρταινε νὰ κοιτάξῃ κατὶ τριαντάφυλλα κόκκινα ποῦ λὲς κ' εἶτανε βουτηγμένα ὅλα στὸ αἷμα. Τέτοιον στεφάνι λαχταροῦσε κὶ αὐτὸς γιὰ τὸ καίκι τοὺς.

— Καλὴ πατέρα, τί λὲς; ζήναεῖπε δειλὰ.

Ὁ γέρος σήκωσε τὸ κεφάλι του σνενοχωμημένος γιὰτὶ δὲν τοῦ πῆγαινε ἐμπρὸς ἢ δουλειὰ καὶ τοῦ εἶπε.

— Μὴ βλέπεις τί κάνουνε οἱ μεγάλοι; αὐτοὶ ἔχουνε καὶ τὰ κάνουνε δὲ θὰ γίνουμε ἐμεῖς ἴσα μὲ αὐτούς.

Μὰ ὁ Μαθίος ποῦ δὲν ἔνοουσε νὰ ὑποχωρήσῃ τοῦ εἶπε.

— Καλὴ πατέρα, σάμπως θὰ τὰγυράσουμε τὸ στεφάνι; Νὰ ἔγω θὰ γυρίσω ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι, θὰ μαζάψω λουλαῖα καὶ θὰ τὰ φειάξω.

— Δὲ θὰ ξεφορτώναυ με, μουρμάφισε ὁ γέρος. Μὲ μᾶς ὁ Μαθίος βρέθηκε ὅζω ἔξερε κατὶ σπῆτι

ποῦ εἶχανε λουλούδια. Πῆγε παντοῦ, μάζωξε ὅσα μπορέσει, μὰ κόκκινα τριαντάφυλλα στάθηκε ἀδύνατο νὰ βρῇ. Σὰν ζαναγούρισε στὸ κ αἶκι ὁ πατέρα του εἶχε βρῆ ὅζω. Ἐμεινε λοιπὸ μόνος, αὐτὸ ποῦ ἤθελε κὶ αὐτός, γιὰτὶ ὁ γέρος εἶτανε κάμποσο μουρμουριάρης· ἔχυσε χάμω μέσα ἀπὸ τὸ κλαδί ποῦ τὰ εἶχε τὰ λουλούδια κὶ ἔρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ πλέκῃ τὸ στεφάνι τῆς πρωτομανιᾶς· κάποτε κάποτε σήκωνε τὰ μάτια του ἀψηλὰ καὶ κοιτάζε τὰ κόκκινα τριαντάφυλλα τῆς μπρατσέρας ποῦ δὲν τὰ χόρταινε. Σὲ λίγο τὸ στεφάνι εἶτανε ἔτοιμο· ὁ Μαθίος τὸ πῆρε στὰ χεῖρα του, τὸ μύρισε καὶ τὸ κοιτάζε μὲ προσοχὴ ἀπ' ὅλες τὶς μεριὰς. Εἶτανε ἀλήθεια ὁμορφὸ στεφάνι. Ἄν εἶχε καὶ κάμποσα κόκκινα τριαντάφυλλα θὰ εἶτανε σὰν ἐκεῖνα τῆς μπρατσέρας. Ἡ ἔλλειψη αὐτῆ τονὲ πῆραινε· ἄς εἶναι, καλὸ κὶ αὐτὸ τοῦ χρόνου τὸ κάνουμε καλύτερο· εἶπε ἐπὶ τέλους παρηγορόντας ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸ του.

Καιρὸς τώρα νὰ τὸ κρεμάσῃ ἢ θάλασσα εἶτανε ἡσυρῆ, τὰ νερά ἀκούνητα δίχως τὴν παραμικρὴ ζαρωματία στὴν ἀπάνωσιὰ τους. Τὴν ὥρα κείνη ὁ ἥλιος ἔναθε πυρκαῖζ πῖσω ἀπὸ τὸ βουνὸ καὶ τὰ σύννεφα μὲ τὶς κόκκινες ἀνταύγειας φαίνόντανε σὰ ματωμένα, ἐνῶ τὰ νερά τρεμουλιάζανε σὰ σ' ἔξ

τελοσπάντων αφού τὸ χαρακτηρισμὸ τονὲ δίνει Ρωμῆς δὲν ἀξίζει νάναί καὶ τόσο εὐαγγελικός). ριψοκίνδυνος μόνον κατόπιν αὐστηροῦ ὑπολογισμοῦ. **Ἐνωμένος σφίχτᾶ με τὸ Κράτος του. Τὸ Βουλγαρικὸν Κράτος ἀποτελεῖ ἓν ὅλον. Ὁ πολίτης δὲν μισεῖ τὸ Κράτος, μὰ οὔτε τὸ Κράτος τὸν πολίτην. Πειθαρχία κρατεῖ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Βουλγαρία, ὡς διοικήσις, εἶναι ἀξία μεγάλης προσοχῆς».**

Λέει κι ἄλλα τὸ «Ἄστυ», κι ὄχι ἔτσι φανταστικά, μὰ καθὼς τοῦ τὰ εἶπε κάποιος δικός μας πού ζησε στὴ Βουλγαρία. Λέει κι ἄλλα τὸ «Ἄστυ» (προτεινόντας μάλιστα νὰ κρεμαστῆ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς στὸ Παλοσι καὶ στὸ Ὑπουργεῖο γιὰ νὰν τονὲ δι' ἀβάζουν κάθε πρῶτ' οἱ ἐπίσημοι), μὰ δὲ μὰς χρειάζονται. Σταματοῦμε στὸ σπουδαῖο αὐτὸ σημεῖο, πὼς **ὁ πολίτης δὲ μισεῖ τὸ Κράτος, οὔτε τὸ Κράτος τὸν πολίτη** — καὶ κλαίμε τὸ Ρωμαίικο.

ΟΤΑΝ

περνοῦσε, τὸ περασμένο Σοββᾶτο καὶ τὸ μεσημέρι, ὁ Παπᾶ-Νικόλας Σκυριανὸς τοῦ Πύργου ἀπὸ τὴν ὁδὸ Σιοθίου, κοίτια κιότι δὲν ἔμεινε σκεπασμένο. **Ὅλοι βγάξαν τὰ καπέλλα τους, τονὲ χαιρετούσανε μ' ἐδλάβεια, κι ὄσοι καθόντουσαν, ἀμεσῶς σηκωνόντουσαν ἀπάνου, κι ὄσοι περπατούσανε ἔκοβαν τὸ δρόμο τους καὶ σταματούσανε σὰν μπροστὰ στὸ σταυρὸ ἢ στὴ σημαία.**

Ὁ παπᾶ-Νικόλας ἐρχότανε ἀπὸ τὴ Βουλγαρία· εἶναι πρόσφυγας· εἶναι μάρτυρας τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας.

Κι ὁ καημένος ὁ λαὸς τὸ αἰσιανότανε ἀπὸ κατάβαθα κ' ἔδειχνε μὲ τὸ φέρομὸ του ὄλο τὸν πόνο τῆς ψυχῆς του. Γιατὶ ὁ λαὸς μας εἶναι ἐθγενικός, μεγαλόψυχος, ἀντρείος, καὶ μόνον ὁ ΕΝΑΣ τοῦ χρειάζεται — ὁ ΕΝΑΣ πὸν δὲν ἤρθε ἀκόμα — γιὰ νὰ μεγαλοουργῆσῃ ὁ λαὸς μας καὶ νὰ καταπλήξῃ ἄλλη μιὰ φορὰ τὸν κόσμο.

ΑΥΤΟΣ

ὁ κ. Φαρδούλης δὲν ἔννοσε πᾶ νὰ συχάσει, νάφισσε λίγο τοὺς ἀντιβασιλικούς του κερανοὺς νὰ κρυώ-

σουνε; Στὴν ἐργατικὴ ἀπεργία τοῦ Λαυρίου μέσα — στὸ Πειραιώτικο συλλαλητήριε μέσα — παντοῦ ὅπου ταραχὲς μέσα — καὶ μόνο ὁ κ. Εἰσαγγελίας δὲν τὸ σκέφτηκε ἀκόμα νὰν τονὲ φοβερῆσῃ πὼς θὰ τονὲ βάλει μέσα γιὰ νὰ μαζέψῃ μιὰ στάλα τὴ γλώσσα του.

Θέλουμε νὰ πούμε πὼς κάπια φοβέρα δὲ θὰ βλάψῃ καθόλου, ἀφοῦ στὶς τόσες συφορὲς εἶναι ὄλωσ-διόλου περιττὸ νὰ προστεθοῦν κ' οἱ Φαρδουλοφουλό-πουλοι καὶ οἱ ἄλλοι δημοκόποι με τὶς ἀντιβασιλικὲς βρισιές τους καὶ τὰ σαχλά τους ζεφωνητά. Νὰ σφάζονται οἱ δικοὶ μας στὴ Βουλγαρία, νὰ σεῖεται συθέμελα ἡ Ρωμιούση καὶ νὰ σαλιαρίζουν οἱ Φαρδούληδες, πᾶσι πολὺ.

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ

ἀνασάναμε! Ἀνάμεσα σὲ τόσες ἀεροκουβέντες ἀποφασίστηκε καὶ κάτι σοβαρὸ πὸν θὰ μὰς φέρει στὸ εὐχάριστο σημεῖο νὰ τουλουμιάσουμε τοὺς Βουργάρους καὶ νὰ τοὺς βάλουμε τοὺς μασκαράδες στὴ θέση τους. Τὴν ἀπόφαση αὐτὴ τὴ σοβαρὴ τὴ χρωστάμε σὲ δυὸ γίγαντες τῆς σκέψης, στὸ φιλόλογο κ. Ἡλιθιόπουλο καὶ στὸν πολιτευτὴ κ. Φυγάρετο.

Τώρα θέλετε νὰ μάθετε καὶ τί λογιῆς εἶναι αὐτὴ ἡ ἀπόφαση; Νὰ σὰς τὴν πούμε. Μαζωχτή-κανε, λῆει, τριανταδυὸ ἐπιφανῆς πολῖτες στὴν «Ἐταιρία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ» νὰ σκεφτοῦνε γιὰ τὴν κατάσταση καὶ ὕστερ' ἀπὸ τριανταδυὸ ντουζίνες λόγους ἀποφασίσανε νὰ ἰδρῦσουν... πολιτικὸ σύλλογο!

Δὲ μὰς φαίνεται πὼς χρειάζεται καὶ τίποτ' ἄλλο, ἔξόν ἀπὸ ἓναν πολιτικὸ σύλλογο, γιὰ νὰ πά-ρουμε πᾶνου μας ὕστερ' ἀπὸ τὶς γερεὲς κλωτσιές πὸν τρώμε ζερβόδεξα.

ΤΗΣ ΑΕΙΖΕΙ

νὰ περάσει στὴν ἱστορία ἡ ἐκκλήση πούκανε τὸ Πανεπιστήμιό μας στὰ ξένα Πανεπιστήμια, μὲ φαρδιὰ πλατιά ἀπὸ κάτω τὴν ὑπογραφήρα τοῦ κ. Χατζηδάκη. Κεμαρῶ-στε τὴν:

«Ἐκ τῆς πόλεως τῆσδε ἡ τὴν τε τῶν πολιτῶν ἐλευθερίαν καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἐφύσε καὶ ἐπ' αὐ-τῆς τὴν τέχνην, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἡμέρωσιν τῶν ἀνθρώπων ἰδρῦσε, τὸ ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον ἐπικαλεῖται τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν, ὅπως πρὸς τῆς ἡμερώσεως ταύτης καὶ πρὸς τῶν ἀνθρωπίνων δι-καίων ρήξῃτε κραυγὴν διαμαρτυρίας ὑπὲρ σχολῶν

καὶ βιβλιοθηκῶν δημοσίων, ὑπὲρ γυναικῶν καὶ παι-δων κτεινομένων, ὑπὲρ ναῶν τοῦ Χριστοῦ βεβηλου-μένων, ὑπὲρ πόλεων πυρπολουμένων καὶ ἐρμηνομέ-νων ὑπὸ τοῦ ὄχλου τῶν Βουλγάρων, ἃ δὴ πάντα τε-λεῖται οὐ πολέμου νόμῳ ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ, οὐδεμίας ἄλλης αἰτίας αὐταῖς ἐπαγομένης ἢ ὅτι εἰσὶν Ἑλλη-νίδες, λαλοῦσι τὴν γλῶσσαν τοῦ θεοῦ Πλάτωνος καὶ ἀναγινώσκουσι τὸ Εὐαγγέλιον ἐν ἡ τὸ πρῶτον ἐγράφη γλώσσῃ.

Ἐπὶ ταῖς ἀνηκούστους ταύτας βαρβαρικὰς πρά-ξεις δεόμεθα Ὑμῶν διαμαρτύρασθαι, ἵνα παύσωνται τε καὶ μὴ τυχοῦσαι ἀλλαχοῦ μιμησῶσαι τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων εἰς Λαιστρυγόνων βίον μετατρέπωσιν».

Καὶ ταῦτα μὲν Πανεπιστήμιον ἐφθέγγετο. «Ἄστυ» δὲ ἐν τῷ τῆς ὁ δεινότες φύλλῳ εὐθυμον ἀντίκλιθον ἐποιή-σατο, τῆσδε:

«Καλοὶ κἀγαθοί,

Τῆσδε τὴν ὥραν, ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, τὰδε δια-τυθόμενοι, ἄτινα καὶ ἄλλα πόλλα τῶν ἐν Σκυθίᾳ ἡμερίων ἀνεγεγράφασι φύλλων, τῆσδε τὴν θλίψιν ἀπο-κεκομμάκαμεν, τὰδε τὰ σημαίνοντα ὑμῖν τηλεθιβά-ζοντες, ἄτινα καὶ γινώτε. Τῆς φρενὸς ἀπὸ γεγονότες, μένουσ' οἱ ἐκ Βόλγα ἐμπύπλανται ἄφνω, καὶ δὴ δῆ-μον συναγείροντες, ἡμῶν κρανίου κἀτα ροπαλοῖς παί-νουσι, οἰκίας ἐμπιπράσκουσι, κοινάνου Φερδινάνδου, τοῦ τὴν ρῖνα τερατομεγέθη ἔχοντος, ἀπρὶξ τῶν τη-λικούτων σχεδίων ἐχομένου. ἐπεὶ τοῦτο σαφῶς με-μαρτύρηται, ἡμῶν δὲ νῆες μαχίμους ἀδυνατούτων κελῦσαι αὐτόθι δραμεῖν, τὰ δ' ἔσω τοῦ κράτου-ἡφαιστειώδη πὼς δρῶντας, ἐπειδὴν καὶ «Ἀμφιτρίτη» ἡ τοῦ Ἄνακτος ναὺς καπνὸν βλάλει πλεῦσαι τὰ μάλα πεποθηκυῖα. Νῆ Δία, τί ταῦτα θεάσθε καὶ οὔ-τω ἡμῖν ἀρωγοὶ ἀφικανετέ; Τὰ δ' ἄλλα πόλλα. Χρὴ δρᾶν. Σπεῦδε βραδίως. Πεινῶντι τῶνδρες. Μίνδαρος ἀπεσοῦσα.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ»

Τὸ «Ἄστυ» παρατηρεῖ πὼς οἱ ξένοι φιλέλλητες ὕστερ' ἀπὸ τὸ τηλεγράφημα τοῦ κ. Χατζηδάκη «ἐσπευσαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Βουλγαρικῶν δικαιῶν!» Σ' αὐτὸ, θαρροῦμε, δλ' οἱ φρόνιμοι ἀθρῶποι θὰ συμφωνοῦν.

ἀτέλειωτο, ἐρωτικὸ φίλι. Ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγιά Φωτεινῆς σθησμένος ἔφτανε ὁ ἀντίλαλος τῆς καμπάνας πὸν σήμαινε τὸν ἔσπερινό.

Ὁ Μαθίος πέρασε τὸ στεφάνι στὸ χέρι του κι ἀφοῦ ἀγκάλιασε τὸ κατάρτι ἄρχισε νάνεβαίνῃ σιγὰ σιγὰ. Σὰν ἔφτασε στὴν κορυφὴ στάθηκε. Ἐνας πα-πᾶς μὲ μιὰ εἰκόνα στὰ χέρια κ' ἓνας δίκκος μὲ τὸ βαγγέλιο βαδίζανε βιαστικά πίσω ἀπὸ τὸν καντηλα-νάφτη μὲ τὸ φανάρι πηγαίνοντας σὲ κάποιο καίκι πὸν εἶτανε νὰ φύγῃ γιὰ νὰ κάνουνε ἀγιασμὸ. Οἱ ἀθρῶποι παραμερίζανε καὶ βγάζανε τὰ καπέλλα τους μπροστὰ στὴν εἰκόνα κάνοντας τὸ σταυρὸ τους. Ὁ Μαθίος ἔκανε κι αὐτὸς τὸ σταυρὸ του καὶ παρακο-λούθησε μὲ τὰ μάτια του τὸν παπᾶ ὅσο πὸν προσ-περάσανε. Ἐπειτα ἔβγαλε ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ στε-φάνι. Μὰ κεῖ πὸν προσπαθοῦσε νὰ τὸ δέσῃ στὸ κατάρτι, δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ, ζαλίστηκε, ἔ-κλεισε τὰ μάτια του κ' ἀνοῖξε τὰ χέρια του. Ἀπὸ τὴν ἀγρὰ πὸν εἶδανε τὸ παιδί νὰ πέφτῃ τρέζανε τρομαγμένοι στὸ μουράγιο. Ἡ κουβέρτα τοῦ καϊκιοῦ γιομάτῃ αἱματα. Ὁ Μαθίος ψυχομάγαγε καὶ μισοά-νοιγε τὰ χεῖλιά του ἀπὸ τὰ ρουθούνια του κι ἀπὸ τὸ στόμα του ἔτρεχε αὐλάκι τὸ αἷμα ἀχνό. Τὰ μά-τια του εἶτανε ὀρθάνοιχτα, γιομάτα φρίκη. Μπρο-

στά του τὸ στεφάνι σπασμένο, μαδημένο, τὰ λου-λούδια σκόρπια. Ἐνα τριαντάφυλλο ἄσπρο πιτσιλι-σμένο μὲ αἷμα ἀκουμποῦσε στὸ μάγουλό του.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ

Καθουμαί στὸ παραθύρι καὶ κοιτάζω τὸν ἀντι-κρυνὸ μου βράχο. Μιὰ θάλασσα ὡς ἑκατὸ ὀργυές μὰς χωρίζει. Εἶναι ἓνας βράχος ὄχι καὶ πολὺ ἀψη-λός, ξερὸς, κατὰξερὸς δίχως πράσινο· πὸν καὶ πὸν μόνον μέσα ἀπὸ τὶς χαραμάδες τῶν πετρῶν προβά-λουνε ἄσπρα πλουμιστὰ μενεξεδάκια πὸν φαίνονται ἔτσι σὰ νὰποροῦνε κι αὐτὰ πὼς βρεθῆκανε κεῖ πάνω. Κάμποσα ἄσπρα φτωχικὰ σπιτάκια σκαρφαλώνουνε στὰ πλάγια τοῦ βράχου κ' ἓνα μικρὸ ἐκκλησιδάκι μὲ ἓναν ξύλινο σταυρὸ καὶ μὲ μιὰ μικρὴ σημαίτσα πὸν κυματίζει· πρόσχαρη σὰ νὰ τραγουδάῃ τὴ λευ-τεριά τῆς στεφανῶνε τὴν κορυφὴ του.

Γκᾶπ, γκούπ. Πότε πότε ἀκούγονται· κάτι κρότοι σὰν κανονιές καὶ σωρὸς οἱ πέτρες σωροβολιάζονται· κάτω ἀπὸ τὸ βράχο· ὁ ἐργάτης κρύβεται γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ πάλι ξαναφαίνεται γιὰ νὰ ξακολουθήσῃ τὸ κατα-

στρεφτικὸ ἔργο του. Δουλεῖε ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὡς πᾶ· νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, δουλεῖε ἀκούραστα κι ἐπ' τὸ κούτελό του ποταμὶ χύνεται ὁ ἅγιος ἰδρωτᾶς τους Σὰν κατεβάξῃ μὲ ἡμῆ τὸ σιδερίνιο λωστὸ στὰ κρῖα πλευρὰ τοῦ βράχου, τὸ πρόσωπό του δαίχνει μιὰ περη-φάνεια· νοιώθει πὼς κατὶ μεγάλο καταφάνει κίνη-τὴ στιγμὴ, πὸν ἀγωνίζεται μὲ λύσσα νὰ χαλασῇ τὸ ἔργο τῆς φύσης· ὁ βράχος ἀγκομαχάει μὰ σὰν ἀνάψῃ μέσα του ἡ φωτιὰ πὸν τοῦ φύτρε ὁ ἐργάτης ζεσπάει σὲ ἓνα μουγκρητὸ ἀγριο σὰν παράπονο καὶ σὰ φο-βέρα. Εἶναι καταδικασμένος σὲ θάνατο. Βρέθηκε σὲ ἀσκημη θέση κι ὁ ἐργάτης δὲ θὰ σταματήσῃ τὸ ἔργο του πρὶν τονὲ δῇ νὰ σωροβολιαστῇ ὄλος μπρο-στά του. Τὸ ἔργο του εἶναι δύσκολο, ἡ ἀνάσα του βγαίνει βαρεῖα κι ὁ ἰδρωτᾶς τρέχει, τρέχει. Μὰ ἔχει ἐπιμονὴν πέτρινη καὶ δὲ θὰ σταματήσῃ πρὶ νὰ νικήσῃ.

Τὸ μεσημέρι γέρνει μιὰν ὥρα στὸν ἥσκιο νὰ ξα-ποστάσῃ· ὁ ἥλιος φλογίζει κ' ἡ ἀντηλιά τοῦ βρά-χου τοῦ φέρνει στὸ πρόσωπο μιὰν ἄχνα σὰ ζεστὸν ἄερα. Μὰ κείνος κοιμάται· ξέγνοιαστος· ξεκουράζεται γιὰτὶ σὲ λίγο θὰ ξαναρχίσῃ τὸ πάλαιμα. Κόκκινος τώρα ὁ βράχος σὰ νὰσταξῆ αἷμα ἀπὸ τὶς πληγές πὸν τοῦ ἀνοῖξε ὁ σιδερίνιος λωστὸς· ὁ ἥλιος τονὲ περι-λούζει μαλακὰ καὶ φαίνεται σὰ νὰ θέλῃ νὰ τοῦ

PRELUDIO...

Σάν ελοπαρώνη ιτιά
στοῦ ρυακιοῦ τὸ πλάγι.
εἶσαι ὁμορφῆ, ἀγάπη μου,
οὐροῦ βασιλικῆ μου.

Κι' ἀπὸ τὰ ἄσπρα πὺ γλυκειά,
πὺ ποθητῆ ἀπ' τῆ νεότη.
δταν μοῦ λὲς νὰ τραγουδῶ
καὶ νὰ μὴ κλαίω ποτὲ μου...

JUDIN!

"Ἐνα τραγοῦδι ἀγέρωχο
θὰ πῶ γιὰ τὴν καλή μου...
ἐν' ἡ ψυχῆ της θάλασσα
κ' ἡ τέχνη τας τραγῆ.

Κι' δταν γελοῦν τὰ μάτια της
γελάει κ' ἡ ψυχῆ μου!
Καὶ τ' ἀσημένιο γέλιο μας
Τῆ νεότη μέσα κλεῖ.

ZU MIR!

"Ἐν' ἀγεράκι τῆφερε
—καὶ θὰ τὰ πάρη πάλε—
τὸ τραγουδάμι τὸ γινκὸ.
καὶ τῆ γλυκειά χαρά.

Μᾶς μέθυσε ἡ ἀγάπη μας...
γιὰ δὲς σιὴ δόση πέρα,
σιὸ αἷμα σβύνει' ἡ μέρα,
καὶ πάει, ἀχ πάει πιά...

Z. X.

ΑΔΕΡΦΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΝΟ

Εἶχε νυχτώσῃ καὶ στὸ Γολγοθᾶ ἔπειτα ἀπὸ τὸ
φοβερὸ κ' ἄτιμο δράμα τῆς ἡμέρας πού ὁ φόνος
ἡ ἀμάθεια καὶ τὸ μῖσος εἶχαν σταυρώσῃ τὴν Ἰδέα
Βασίλευε ἡ γαλήνη κ' ἡ νέκρα.

Σάν εἶπε τὰ στερνά του λόγια ἀσὶ πένα πατέρα

γλυκάνῃ τὴν πληγὴ μὲ τίς θερμὲς ἀχτίδες του.
Τὰ μενεξεδάκια γέρνουνε μαρμαμένα, φοβισμένα ἀπ'
ὅ,τι βλέπουνε νὰ γίνετα γύρω τους. Πιταλοῦδιττες
φερουγίζουνε ἀπὸ πᾶνω τους χαροπές, μὲ μέλισσα
βουίζει ἀδιάκοπα κ' ἕνα σαμακιδι σιρνετα ἀλαφρὸ
μέσα στίς πέτρες κουνιώντας ζωηρὰ τὴν οὐρίσῃ
του· σάν ἀκούσῃ περπατησιά, στέκετα, σηκώνει τὸ
κεφαλάκι του, στηλώνει τὰ στρογγυλά σὰ χάντρες
ματακία του καὶ τρέχει νὰ κρυφτῆ ὅπου βρῆ τρυ-
πίσσα· τὰ ὁμορφα ταπεινὰ σπιτάκια λούζουνα
στὸ ἥλι· παιδάκια, κοριτσάκια ζυπόλητα τρέχουνε
ἀπάνω στὸ βράχο ξένοιαστα, παίζουνε καὶ γελοῦνε
μὲ τὴν καρδιά τους. Βλέπουνε τὸν ἐργάτη, τοῦ φω-
νάζουνε ἀπὸ πᾶνω, τοῦ πετοῦνε πετρίτσες· τὸ ἐκκλη-
σιδάκι ξέχωρο ἀναπαύεται στὰ ὕψη του φαίνεται σὰ
νὰ μὴν ἔχη ἔννοια καμιά γιὰ ὅ,τι γίνετα κάτω
στὰ πόδια του. Κανείς καὶ πᾶνω δὲ συλλογιέτα τὴ
μαύρη τύχη πού τονε περιμένει. Ὅλα, ὅλα θὰ σα-
ρωθοῦνε μὲ μὲρα σάν πῆσῃ νεκρὸς ὁ βράχος. Ὁρα
κακὴ πιάστηκε. Πρέπει νὰ πεθάνῃ γιὰτὶ κούθει τὴ
θεῖα, γιὰτὶ κόθει τὸν αἶρα ἐνὸς λαοῦ. Σὰ σκρωθῆ
ἡ γῆς ἀπὸ τὰ λείψανά του, ὁμορφῆς, ὁλόσος θάπλωθῆ
ὁ δρόμος καὶ τὰ κύματα τοῦ καθαροῦ αἶρα θάρχου-
νται λεύτερα ἀπὸ μακρὰ γιὰ τὰ ξεπλύνουνε μὲ τὴν

μου, παραδίνω τὸ πνέμμα» λόγια, πού δείχνανε τὴ
σταθερότη στήν πίστη καὶ τὴν ἐπιμονὴ στὸν ἀγῶνα,
εἶχε κλίνη στὸ στῆθος τὸ ματωμένο ἀπὸ τ' ἀγκάθια
κεφάλι, τὸ μεγαλειότερο κεφάλι τοῦ κόσμου, πού μὲ
τὴν ὁμορφιά τοῦ λόγου καὶ τὴν ἐνότη στὸ σύστημα
ἤξερε ν' ἀδερφῶνῃ καὶ τὴν ἀκούραση δράση.

Ὁ Χριστὸς εἶχε ξεψυχῆσῃ

Στὰ πόδια τοῦ Σταυροῦ γυρμένη ἔκλαιγε τοῦ
Χριστοῦ ἡ μάνα γιὰ τὸν ἕδικο θάνατο τοῦ μονά-
κριβου, κ' ἔβραχε τὸ χῶμα μὲ τ' ἀκράτητα δάκρυά
της. Μονάχη της ἡ ἔρημ ἐκεῖ· ὁ κόσμος εἶχε τρέξῃ στὸν
τόπο τῆς καταδίκης, γιὰ νὰ ἰδῆ τὸ θέαμα, γιὰ νὰ
διασκεδάσῃ μὲ τὰ μαρτύρια, κ' ἀφοῦ χόρτασε τὴ
δυσκολοχόρταξη δίψα του, μὲ τὸν ὕστερο σπασμὸ
τοῦ ἀγωνιζομένου πρὸς τὸ θάνατο κορμιοῦ, εἶχε φύ-
γῃ κ' ἔμεινε μονάχα ὁ Πόνος μὲ τὸ μεγάλο νεκρὸ.
Ἐκλαιγε καὶ τὴν ἡσυχία τῆς νύχτας ταραζαν μο-
νάχα τ' ἀναφιλητά της. ὅταν ξάφνου ἔκουσε στὸ
πλαῖ της πρωτακουστὰ γι' αὐτὴν μοιρολόι. Γέρονε.
Κοντὰ της μὲ ξέπλεγα μαλλιά ἔκλαιγε μὲ σπαραγμὸ
ψυχῆς μιά νέα.

Τὸ κλάμα της, πού δὲν εἰδείνε τὴν ἡσυχία
θλίψῃ, μὲ τὴν τρικυμία τῆς ἀπελπισίας δὲν ἔπαινε
τίποσ' ἀπὸ τὴν ὁμορφιά της, πού διατηροῦσε τὴν
ἰδικὴ δύναμη, τὴν ἰδία μαγεῖα μ' ὅλη τὴν ἀκατα-
στασία τῶν μαλλιών καὶ τὰ σημάδια, πού τὰ δά-
κρυα εἶχαν ἀφήσει στὰ μάτια καὶ στὰ μάγουλά της.

— «Ποιά εἶσαι, παιδούλα μου, καὶ γιὰτὶ κλαῖς
μὲ τόσο πόνος; Τί ζητᾶς ἐδῶ στοῦ μαρτυριοῦ τὸν
τόπος; τὴ ρώτησε μὲ γλυκάδα ἡ Παναγία.

— «Ἦρθα νὰ ριζῶ στοῦ Χριστοῦ τὰ πόδια τὸ
ματωμένο τοῦτο σκοινί», ἀπάντησεν ἡ νέα καὶ τῆς
εἰδεί· ἕνα κομματι σκοινὶ ματωμένο, πού εἶχε ἀπι-
θῶσῃ στὰ πόδια τοῦ σταυροῦ· ἀμὰ δὲ φτάνει τοῦτο
μονάχα, πρέπει νὰ κλάψω, νὰ κλάψω πολὺ, ἵσως
μπορέσῃ καὶ σβυστῆ τὸ κρίμα.

— «Τί σκοινὶ εἶναι τοῦτο; φρίκη σὲ πιάνει νὰ τὸ
κοιτάξῃς, εἶπε ἡ μάνα τοῦ Χριστοῦ.

— «Εἶναι τὸ σκοινὶ, πού μετανοιωμένος φουρ-
κίστε ὁ ἀδερφός μου, ἔπειτ' ἀπὸ τὴν προδοσία.
Ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἰουδίθ, ἡ ἀδερφή τοῦ Ἰσκαριώτη·
Κάνοντας μιά κίνηση πρὸς τὰ πίσω, τραβήχτη-
κεν ἡ Παναγία ἀπὸ τὸ Σταυρὸ, ἐνὸς ἡ φρίκη ζω-
γρᾶρίζονταν στὸ πρόσωπό της.

— «Τοῦ Ἰουδά... τοῦ Ἰουδά... ἀδερφί!» ἐψι-
θύρισε.

εὐωδιά τους καθὲ ἀκαθαρσία.
Ἀνατριχιάζει ὁ βράχος σὰ μπήχεται βαθειά
μὲ ἀπονία τὸ σίδερο στὰ στήθια του καὶ τοῦ ξεσκί-
ζει σκληρὰ τὰ σωθικά· πετρίτσες, κοτρώνια κυλάνε
ὁλοένα. Τὰ παιδάκια μὲ τίς μητέρες τους γελοῦνε
καὶ παρακολουθοῦνε μὲ ἀπονία τὸ ροκάνισμα τοῦ
βράχου. Ἐἷνος πόνος γιὰ τὴν ὥρα· θάρθη κ' ἡ δική
τους σειρά.

Βασίλευε ὁ ἥλιος. Ροδοβάφεται ἡ θάλασσα καὶ
τὰ κύματα δοκιμάζουνε ἠδονικά τίς τελευταῖες ἀνα-
τριχίλες στὰ ὕστερά φιλιὰ τοῦ ἡλίου. Μούσχωμα.
Ἐνας μαῦρος ἡσκιος σκεπάζει τὸ βράχο σὰ σάβανο.
Σὲ κάποια τρύπα κρυμμένη σκοιζεῖ ἡ κουκουβάγια·
ὁ ἐργάτης ἔλαμε τὸ σταυρὸ του, μαζεψῆ τὰ σύνεργα
του καὶ ξεκίνησε γιὰ τὸ σπίτι του· ὁ βράχος πέφτει
σὲ συλλογὴ καὶ κοιτάζει μὲ μῖσος τὸν κακὸν ἄνθρωπο.
Πονεῖ σὲ ὅλο του τὸ κορμί, τὰ πικρὰ τρυπήματα
τοῦ λουστοῦ τονε σακατέψανε· βουίζει ἀκόμα τὸ κε-
φάλι του ἀπὸ τὰ φουρνέλα· τὰ πόδια του τρέμουνε,
ὕπνος δὲν τὸν κολλάει κ' ἡ νύχτα εἶναι σκληρῆ.
Πικρὲς συλλογὲς τονε βασανίζουνε. Ἄχ· ὁ κακὸς
ἄνθρωπος θὰ ξαναγυρίσῃ τὸ πρῶτ. Στὰ μικρὰ σπιτά-
κια ἀνάβουνε τὰ φῶτα· τὸ μικρὸ καμτανάκι τῆς
ἐκκλησιόστας σημαίνει γλυκὰ γλυκὰ.

— «Καὶ ποιά εἶσαι σὺ, πού καὶ τ' ὄνομα τοῦ Ἰουδά
μονάχα σοῦ κάνει τόσο πόνος; τὴ ρώτησε μὲ πόνος
ἡ Ἰουδίθ.

— «Ἐγὼ; Εἶμαι ἡ μάνα τοῦ Σταυρωμένου,
πού ἔρημ κ' ὀρφανισμένη ἀπόμεινα ἔπειτ' ἀπὸ τὴ
σκληρῆ προδοσία. Ὁ σταυρὸς καὶ τ' ἀγκάθια δὲν
ἐμαρτύρεσαν μονάχα Κεῖνον, πού τὸ ἔμα. ἡ ἀδικία,
κ' ἡ προδοσία ἐκαρφώσαν ἐδῶ, σάν ἄτιμο κε-
κοῦργο. Κάθε καρφὶ τοῦ σταυροῦ του μπήκε καὶ
μῖσα βαθειά στήν καρδιά μου καὶ κείνη αἱμάτωσε,
κάθε ἀγκάθι τρύπησε καὶ τὸ δικό μου κεφάλι καὶ
μοῦ τὸ μάτωσε, καὶ κάθε λόγος τοῦ κόσμου πικρὸς
κ' ἄκαρδος, πού συντρόφευε τὸ μαρτύριό του, μοῦ
ξέσκιζε, μοῦ μάτωσε τὰ στήθια. Μαρτύρεψῃ Κεῖνος,
μαρτύρεψῃ τὰ σπλάχνα μου. Αἷμα, αἷμα, ὁλοῦθε
αἷμα, ψευτιά, προδοσία!»

— «Σοῦ σταύρωσαν τὸ γιὸ σοῦ κ' ἀπόμεινες ἔρ-
μη κ' ἄλληρη, δύστυχη μητέρα, κ' εἶναι ὁ πόνος
σοῦ μεγάλος κ' ἄπειρος ὁ καῦμός σοῦ! Μὰ μὴ φεύ-
γεις ἀπὸ κοντὰ μου, γιὰτὶ καὶ κείνος συγχωροῦσε
τὸν ἀμαρτωλὸ στὴ μετάνοια. Τὸν ἀδερφὸ μου—καὶ
τὸν εἶχα μονάκριβο—μοῦ τὸν ἔφεραν σήμερα φουρ-
κίμενο, κ' ἔβλεπες στὰ πεταμένα ὄξω μάτια του,
τὴν ἀγωνία καὶ τὸ γιομάτο πόνους πάλεμμα πρὸς τὸ
θάνατο. Ὁ λαμὸς του ὅλος πληγιασμένος ἀπὸ τὸ
σκοινὶ καὶ τὰ σκουλήκια γλύφανε τίς πληγές του.
Ἔτσι μοῦ τὸν ἔφεραν τυλιγμένο σ' ἕνα σεντόνι,
κ' ἔλυσα μὲ τοῦτα μου τὰ χέρια—ἐλάβα τὴν δύ-
ναμη!—τὸ σκοινὶ, πού τοῦσφιγγε τὸ λαμὸ, τὸ σκοινὶ
ταῦτο, πού τοῦδωσε τὸ θάνατο καὶ τὸ μαρτύριο.
Ἐπρόδωσε μὰ μετάνοιασε καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ θα-
νάτου ξέπλυσε τὴν προδοσία. Κλαῖς τὸ γιὸ σοῦ, κλαῖω
τὸν ἀδερφὸ μου, δυστυχημένους κ' οἱ δύο, ἔρημες στὸν
κόσμο. Ὁ γιὸς σοῦ ἄμωσ πέθανε μὲ τὴ γαλήνη
στὴν καρδιά, πού οὔτε στιγμή τὸν ἔφησε, ἀκόμα
καὶ στίς σκληρότερες τοῦ μαρτυριοῦ στιγμῆς· πέθανε
στὸ καθῆκον. Μὰ ὁ ἀδερφός μου πέθανε καταρκ-
μένος μὲ τὸ ροβερὸ τ' ἀγκάθι στὴ συνείδηση, καὶ τὸ
θάνατο τοῦδωσε τὸ ἴδιο του χέρι, γιὰ νάναί πειὸ
μαῦρ' ἡ θλίψῃ μου, πειὸ σπαραχτικὸς ὁ καῦμός
μου.

Τὰ δάκρυ' ἀκράτητα βρέχανε τὰ μάγουλά της·
τὸ ματωμένο σκοινὶ τοῦ προδότη κείτονταν στὰ πό-
δια τοῦ Χριστοῦ.

— «Ἀδερφές στήν ἀφάνεια... κ' ἀδερφίς στὸν
πόνος... ψιθύρισε μὲ γλυκάδα ἡ Παναγία.

Κοντοζύγωσε τότες στήν Ἰουδίθ, τὴν ἔπιασε μὲ
τρυφερὰ μάννας ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴ γονάτισε
πλαῖ της· ἴσιασε πού ξημέρωσε, δὲν ἀκούονταν τί-
ποτ' ἄλλο στὸ Γολγοθᾶ παρὰ ὁ θόρηος καὶ τ' ἀνα-
φιλητά τους.

Καὶ τὴ μάνα τοῦ προδομένου μὲ τὴν ἀδερφή
τοῦ προδότη, ἀδερφώσε ὁ Πόνος τὴ νύχτα τοῦ μαρ-
τυριοῦ στὰ πόδια τοῦ Σταυρωμένου Χριστοῦ.

24/6/06.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΒΓΗΚΕ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ:

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

«ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

ΤΟΥ ΔΕΙΛΙΝΟΥ»

καὶ πωλιέτα στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐσπίας» Ἐλευ-
ρουδάκη καὶ Μπέκ δύο δραχμῆς.